

รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา

A Model for Enhancing Ethics of Lawyer Based on Buddhist Psychology

กัญโชค พันธ์นิติ¹, วิชชุดา ฐิติโชติรัตน² และ นภัทร์ แก้วนา³
Kitchoke Phatananiti¹, Witchuda Thitishotirattana², and
Napat Kaewnak³
(kitchoke555@gmail.com, zoon_wlem@hotmail.com and
pthana8911@gmail.com)

Received: September 09, 2025
Revised: November 09, 2025
Accepted: November 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหา หลักธรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจริยธรรมทนายความ 2. สร้างและประเมินรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา และ 3. นำเสนอรูปแบบดังกล่าว โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก 21 รูป/คน สันทนากลุ่ม 12 รูป/คน และประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 รูป/คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Content Analysis, Logical Matrix Analysis, Thematic Analysis, เทคนิค 6'C QDAT และตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วย Triangulation และ Consensus Model ของ Stufflebeam

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหารรยาททนายความเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การบังคับตามกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเสริมสร้างจริยธรรมภายในโดยหลักพุทธจิตวิทยา เช่น ศีล 5 หิริ โอตตัปปะ พรหมวิหาร 4 พละ 5 และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมเพื่อให้ทนายความเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข 2. รูปแบบที่สร้างขึ้นประกอบด้วยหลัก 9 ส. กรอบปฏิบัติ หลัก 6 ธรรม กรอบคุณค่าและผู้ที่ได้รับประโยชน์ 8 กลุ่ม ผ่านการประเมินพบว่า มีความถูกต้อง ครบคลุม เหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริง 3. การนำเสนอรูปแบบ

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มจร
Ph.D. (Buddhist Psychology), Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Program Advisor, Graduate Studies, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

ผ่าน “KC’S 968 LAWYER ETHICS MODEL” เน้นหลัก 9 ส. และ 6 ธรรม เพื่อหล่อหลอม ทนายความที่มีคุณธรรมและสมรรถนะ ดำรงตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อ สังคม เป็นผู้พิทักษ์ความยุติธรรมที่สังคมไว้วางใจได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : จริยธรรมทนายความ, พุทธจิตวิทยา, รูปแบบการพัฒนา

Abstract

This research article aimed to: 1. examine the current problems, Buddhist principles, and theoretical concepts related to promoting lawyer ethics; 2. develop and evaluate an ethical promotion model grounded in Buddhist psychology; and 3. present the finalized model. This qualitative study employed documentary research, in-depth interviews with 21 participants, focus group discussions with 12 participants, and expert evaluation by 9 specialists, selected through purposive sampling. Data were analyzed using Content Analysis, Logical Matrix Analysis, Thematic Analysis, and the 6'C QDAT technique. Credibility and trustworthiness were ensured through Triangulation and Stufflebeam's Consensus Model.

The findings revealed that: 1. ethical misconduct among lawyers has continued to increase, indicating that legal enforcement alone is insufficient. Internal moral cultivation based on Buddhist psychological principles—such as the Five Precepts, Hiri-Ottappa, the Four Brahmaviharas, the Five Powers, and the Ethical Tree Theory—is essential to develop competent, virtuous, and well-balanced legal professionals. 2. The developed model comprises the “9S” ethical dimensions, a value framework, six core Buddhist principles, and eight beneficiary groups. Expert evaluation confirmed that the model is valid, comprehensive, appropriate, and practically applicable. 3. The finalized “KC’s 968 Lawyer Ethics Model” highlights nine ethical foundations and six Buddhist virtues to cultivate morally grounded and competent lawyers who embody honesty, integrity, and social responsibility, thereby serving as trustworthy guardians of justice in a sustainable manner.

Keywords: Lawyer Ethics, Buddhist Psychology, Development Model

บทนำ

จริยธรรมวิชาชีพทนายความเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากทนายความมีบทบาทเป็นผู้พิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นตัวแทนในการดำเนินคดีและเป็นกลไกสำคัญในการรักษาหลักนิติธรรม อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านจริยธรรมของทนายความในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ทวีความรุนแรงขึ้น จากสถิติของสำนักคดีมรرياتแห่งสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์พบว่า การยื่นคำกล่าวหาในคดีมรرياتทนายความมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวน 416 คดี, ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 557 คดี, ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 696 คดี, ปี พ.ศ. 2567 จำนวน 592 คดี และในช่วง 7 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2568 มีจำนวนถึง 407 คดี (สำนักคดีมรريات สภาทนายความ, 2568) การศึกษาเชิงลึกพบว่า ปัญหาจริยธรรมของทนายความมีหลายมิติ ทั้งการเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวเหนือความยุติธรรม การละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อเอาชนะคดี และการขาดการทุ่มเทในการให้บริการลูกค้าอย่างเต็มความสามารถ (Simon, W. H., 1988) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ปรากฏในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีสัดส่วนการถูกร้องเรียนสูงที่สุด

การแก้ไขปัญหายุติธรรมทนายความในปัจจุบันมักเน้นการใช้มาตรการทางวินัยและการลงโทษ ซึ่งมุ่งเน้นการควบคุมพฤติกรรมภายนอกมากกว่าการพัฒนาจิตสำนึกภายใน งานวิจัยของ Mafumbate, J., (2013) พบว่า มาตรการลงโทษทางวินัยเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหายุติธรรมผิดจรรยาบรรณซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้การบูรณาการหลักพุทธธรรมและแนวคิดทางจิตวิทยาจึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจในการส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพทนายความ ตามแนวคิดของ Germer และ Siegel (2023) ที่เสนอว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรม เช่น หิริ-โอตตปปะ และพรหมวิหาร 4 สามารถสร้างรากฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง ควบคู่กับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1984) ที่เน้นการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูง

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่บูรณาการหลักพุทธธรรม แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาและหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อสร้างกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมจากภายใน การพัฒนาทักษะทางอารมณ์และการสร้างระบบการตัดสินใจที่มีคุณภาพทางจริยธรรม โดยรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นนำ (การสร้างความตระหนักรู้และแรงจูงใจ) ขั้นพัฒนา (การพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการปลูกฝังคุณธรรมภายใน) และขั้นประเมิน (การติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม) ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมจริยธรรมทนายความทั่วประเทศ แต่มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่และความต้องการเฉพาะของแต่ละภูมิภาค

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิจัยสภาพปัญหาและหลักธรรมและแนวคิดแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมจริยธรรมทนายความที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 4 ขั้นตอนหลัก เพื่อพัฒนารูปแบบเชิงวิชาการที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร โดยศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถาและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม กฎหมายและพุทธจิตวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูลด้วย ยืนยัน 3 เสา (Triangulation Technique) แล้วสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด ตรวจสอบความตรงเชิงพิณิจ (Face validity) และตรวจค่า IOC ได้เท่ากับ 1.00 จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้น สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงรวม 21 คน ได้แก่ ด้านพระพุทธศาสนา 6 คน ด้านจิตวิทยา/พุทธจิตวิทยา 6 คน ด้านกฎหมาย 7 คน และผู้ใช้บริการ 2 คน แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงตรรกะ (Logical Matrix Analysis) และยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูลด้วยการยืนยัน 3 เสา (Triangular Technique)

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่มเพื่อจัดทำร่างรูปแบบและตรวจสอบ โดยจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 12 คน แบ่งเป็นด้านพระพุทธศาสนา 4 คน ด้านจิตวิทยา 4 คนและกฎหมาย 4 คน หลักเสร็จสิ้นการสนทนา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วย (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงประเด็นThematic Analysis เพื่อหาประเด็นย่อยและหัวข้อหลัก พิจารณาความสมบูรณ์ร่วมกับผู้ช่วยวิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วสังเคราะห์ข้อมูลด้วย (Logical Matrix Analysis) เพื่อจัดทำรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อปรับรูปแบบให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ผู้วิจัยสร้างแบบคำถามสำหรับการประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อประเมินรูปแบบในด้านความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ นำไปตรวจสอบความตรงเชิงพินิจและค่า IOC ได้เท่ากับ 1.00 แล้วจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 2 คน ด้านจิตวิทยา 4 คน ด้านกฎหมาย 3 คน หลังเสร็จสิ้นการประชุมผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยใช้หลักเทคนิค 6 C (QDAT) และประเมินความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ตามหลักรูปแบบฉันทามติของ Stuffle Beam

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการทำวิจัยผู้วิจัยได้คำนึงถึงสิทธิและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยเสนอโดยเสนอโครงการเพื่อรับการพิจารณาการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหนังสือที่ ว.335/2568 ได้รับการอนุมัติ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2568

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา หลักธรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมจริยธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ปัจจุบันวิชาชีพทนายความประสบวิกฤตด้านจริยธรรม เช่น การมุ่งผลประโยชน์ส่วนตัว การโฆษณาเกินจริงและการละเมิดจรรยาบรรณ สาเหตุสำคัญมาจากการขาดการบ่มเพาะคุณธรรมภายในและการขาดทรี-โอต์ดอปะ การแก้ไขจึงต้องเริ่มจากการพัฒนาจิตสำนึกภายใน ผ่านศรัทธา ปัญญา สติ สมาธิและปัญญา เพื่อสร้างความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคม รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมต้องเกินกว่าการบังคับตามกฎหมาย ให้นับการสร้างความรู้ การฝึกปฏิบัติและสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ระบบ 3 ขั้นตอน คือ บ่มเพาะ ปฏิบัติ ประเมินผล พร้อมกลไกสนับสนุน เช่น แบบอย่างที่ดี เครือข่ายทนายคุณธรรม ระบบพี่เลี้ยง และคลินิกจริยธรรม เป็นต้น เพื่อให้คุณธรรมเป็นมาตรฐานร่วมของวิชาชีพและสร้างความไว้วางใจจากสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างและการประเมินรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรม ทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า การสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย

1. การบูรณาการหลักธรรม เบญจศีล เบญจธรรม หิริ โอตตัปปะ แนวคิด ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้จากจิตภายใน การพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวม การพัฒนาตัวตนสู่ ความดีสูงสุดและกรอบกฎหมายจริยธรรมทนายความ ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วย มรรยาท พ.ศ. 2529 ข้อที่ 18 มรรยาทต่อศาล ต่อลูกความ ต่อทนายความด้วยกันและต่อ สังคม

2. องค์ประกอบและหลักการของรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรม ประกอบด้วย

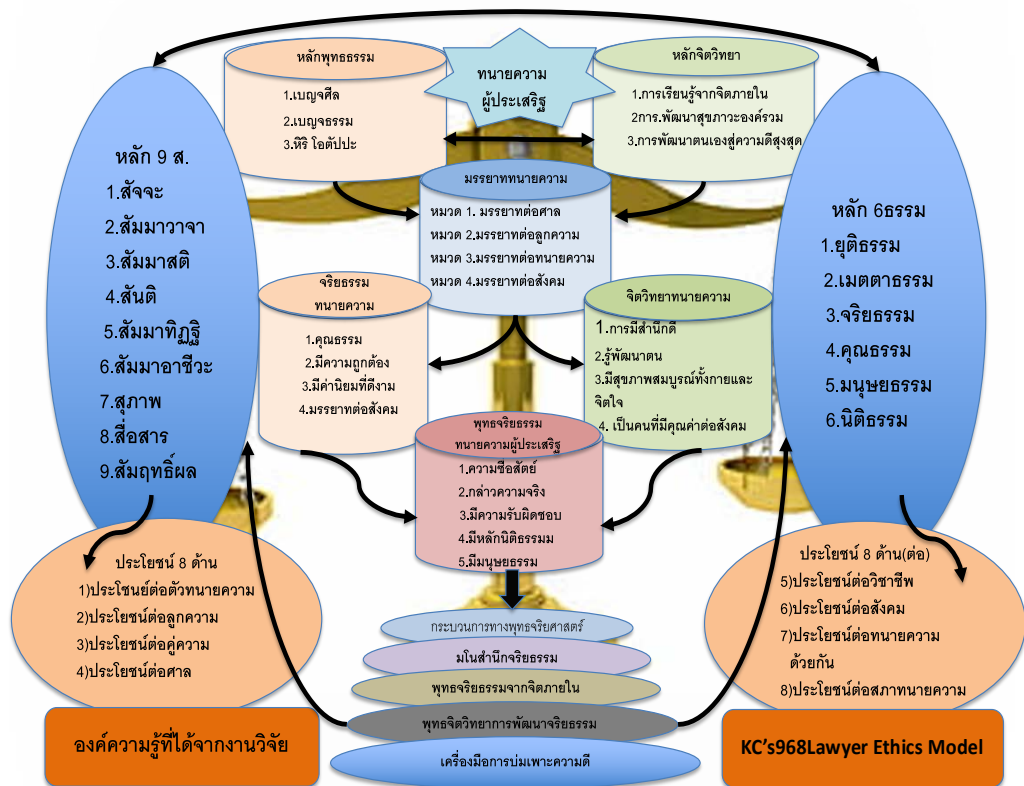
2.1 ขั้นปรียัติ การบ่มเพาะและเรียนรู้หลักจริยธรรมพื้นฐาน การมี คุณธรรม ความถูกต้อง ค่านิยมที่ดีงามและการรักษาเกียรติศักดิ์ศรี

2.2 ขั้นปฏิบัติ การมีพุทธจริยธรรมประจำตัว 5 ประการ คือ 1) มีความซื่อสัตย์ 2) มีการกล่าวความจริง 3) มีความรับผิดชอบ 4) มีหลักนิติธรรม และ 5) มีความยุติธรรม ผ่านหลัก 9 ส. ได้แก่ 1) สัจจะ 2) สัมมาวาจา 3) สัมมาสติ 4) สันติสุข 5) สัมมาทิฐิ 6) สัมมาอาชีวะ 7) สุภาพชน 8) สื่อสารที่มีคุณภาพ และ 9) สัมฤทธิ์ผลที่ดี และ หลัก 6 ธรรม ได้แก่ 1) ยุติธรรม 2) เมตตาธรรม 3) จริยธรรม 4) คุณธรรม 5) มนุษยธรรม และ 6) นิติธรรม

2.3. ขั้นปฏิเวธ ประโยชน์ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ประโยชน์ต่อทนายความ 2) ลูกความ 3) คู่ความ 4) ศาล 5) วิชาชีพ 6) สังคม 7) ทนายความด้วยกัน และ 8) สภาพ ทนายความ

3. การประเมินรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธ จิตวิทยาได้ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน จาก 3 สาขา คือ พระพุทธศาสนา จิตวิทยา และกฎหมาย ตามหลัก Consensus Model ของ Stufflebeam โดยพิจารณาองค์ประกอบ สำคัญทั้งชื่อ วัตถุประสงค์ ปัจจัย กระบวนการ ผลลัพธ์ และการนำไปใช้ ผลการประเมินชี้ ว่ารูปแบบมีความถูกต้อง ครอบคลุมเหมาะสมกับบริบทปัญหาปัจจุบัน มีความเป็นไปได้ใน การนำไปใช้จริง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาจริยธรรมทนายความอย่างเป็น รูปธรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วยสาระสำคัญขององค์ประกอบดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตติวิทยา
โดยพัฒนาเป็น “KC’S 968 Lawyer Ethics Model”

การนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา ผ่าน “KC’s 968 Lawyer Ethics Model” ดังตารางสรุปคำอธิบายดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของ “KC’S 968 Lawyer Ethics Model”

หลัก 9 ส.	ความหมาย	การปฏิบัติในวิชาชีพ
สัจจะ	ความจริงใจ ซื่อสัตย์ โปร่งใส	บอกข้อเท็จจริงทั้งโอกาสแพ้นะ ไม่ให้ ความหวังเกินจริง
สัมมาวาจา	พูดถูกต้อง มีเมตตา ไม่บิดเบือน	สื่อสารเพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง รักษา เกียรติคู่ความ
สัมมาสติ	สติ ประคองใจ	คุมอารมณ์ พิจารณาผลกระทบก่อน ตัดสินใจ
สันติ	สงบระงับไปซึ่งความฟุ้งพล่านเร้าร้อน ลดขัดแย้ง	เน้นไกล่เกลี่ย ประนีประนอมก่อนฟ้องร้อง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของ “KC’S 968 Lawyer Ethics Model” (ต่อ)

หลัก 9 ส.	ความหมาย	การปฏิบัติในวิชาชีพ
สัมมาทักขณิ	ทัศนคติถูกต้องต่อบทบาทและหน้าที่ทนายความ	มุ่งแสวงหาความจริง ไม่ยอมทำผิดเพื่อชนะคดี
สัมมาอาชีวะ	สุจริตกรรมในวิชาชีพ	ค่าบริการเป็นธรรม ไม่แสวงหาผล ประโยชน์บนความเดือดร้อน
สุภาพ	บุคลิก วาจา กิริยาเรียบร้อย	เคารพศาล ลูกความ คู่ความ บุคคลทั่วไป
สื่อสารคุณภาพ	พูด ฟัง เขียน นำเสนอชัดเจน ตรงเป้า เข้าประเด็น	นำเสนอข้อเท็จจริงชัดเจน สื่อสารทางกฎหมายเข้าใจง่าย
สัมฤทธิ์ผลที่ดี	ผลลัพธ์ชอบธรรม ชอบด้วยกฎหมาย	วัดความสำเร็จที่คุณธรรมและความยุติธรรม ไม่ใช่แค่ “ชนะคดี”

ตารางที่ 2 “6 ธรรม” (Ethical Analytical Pillars)

หลักธรรม	ความหมาย	การประยุกต์
ยุติธรรม	เที่ยงธรรม เคารพความเสมอภาค	ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงและกฎหมายเหนือผลประโยชน์
เมตตาธรรม	มีความเห็นอกเห็นใจ ช่วยด้วยใจ	รับฟังอย่างเข้าใจ สนับสนุนผู้ด้อยโอกาส
จริยธรรม	ไม่เอื้อประโยชน์ ไม่คดโกง	ปฏิเสธสินบน ไม่สร้างเอกสารเท็จ หรือบิดเบือนความจริง
คุณธรรม	ซื่อสัตย์ เสียสละ กตัญญู	ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน เกื้อกูลผู้อื่นเมื่อมีโอกาส
มนุษยธรรม	เคารพศักดิ์ศรีมนุษย์	ไม่เลือกปฏิบัติ พิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส
นิติธรรม	เคารพกฎหมายและกระบวนการ	ศึกษากฎหมายต่อเนื่อง เคารพศาล แก้ไขถ้าพัฒนาเมื่อผิดพลาด

ตารางที่ 3 ประโยชน์สำหรับบุคคล 8 กลุ่ม

กลุ่มบุคคล	ประโยชน์
ตัวทนายความ	ใจสงบ ลดเครียด มีชื่อเสียง ยั่งยืน
ลูกความ	ได้ข้อมูลตรง ซื่อสัตย์ เคารพ ศักยภาพเพิ่มขึ้น
คู่ความ	ลดความขัดแย้ง มุ่งประโยชน์ร่วม
ศาล	คดีคุณภาพ ลดระยะเวลา เพิ่มประสิทธิภาพ
วิชาชีพ	ภาพลักษณ์วิชาชีพเป็นที่เชื่อถือ ทนายความเก่ง ดี มีสุข
สังคม	ความสงบ ความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรม
ทนายความด้วยกัน	สร้างเครือข่ายช่วยเหลือ เรียนรู้ร่วมกัน
สภาพทนายความฯ	กำกับดูแลดี พัฒนาหลักสูตร ปฏิรูปอาชีพ สร้างวัฒนธรรมที่ดี

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา หลักธรรม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมจริยธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพทนายความที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมจริยธรรมของทนายความ โดยใช้กลไกพัฒนาจากภายใน เพื่อฟื้นฟูศรัทธาต่อวิชาชีพและระบบยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สมิตร์ โตยัง (2562) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของทนายความในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ทนายความ” งานวิจัยวิเคราะห์บทบาทของทนายความในสหรัฐอเมริกาและการควบคุมจริยธรรมผ่านการศึกษากากรณีศึกษา (Case Studies) และการสัมภาษณ์ทนายความในสถานการณ์ต่าง ๆ การวิจัยยังเน้นไปที่วิธีการส่งเสริมจริยธรรมและการควบคุมการกระทำที่ผิดจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างคือทนายความจากสำนักงานกฎหมายต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา รวมถึงการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรมในเรื่องจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและการนำกรณีศึกษาเข้ามาใช้ในการศึกษา เป็นวิธีที่ช่วยให้ทนายความมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในงานกฎหมาย และสามารถประยุกต์ใช้จริยธรรมในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า การกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนมีผลในการลดการกระทำที่ผิดจริยธรรมในวงการกฎหมาย งานวิจัยนี้สำรวจถึงการควบคุมจริยธรรมของทนายความในบริบทของวิชาชีพทางกฎหมายในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเรื่องของบทบาทและความรับผิดชอบของทนายความในระบบการทำงานทางกฎหมาย และแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมในวงการนี้

การส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพทนายความให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมทนายความ เพื่อสร้างระบบควบคุมตนเองภายใน เสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิรัตน์ ศิรินาวัน (2567) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ของผู้บริหารพรรคการเมืองในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมจริยธรรมหลักฆราวาสธรรมและการพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจัยการส่งเสริมจริยธรรม ประกอบด้วย ด้านความรู้เชิงจริยธรรม ด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมและด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีอิทธิพลร่วมกันต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์

การบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยา จิตวิทยาและการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา ยกระดับทนายความจากผู้ว่าความสู่ผู้พิทักษ์ความยุติธรรมและที่พึ่งของสังคม โดยหลักพุทธจิตวิทยาเป็นฐานจิตใจ จิตวิทยาเสริมความเข้าใจตนเองและผู้อื่นและการพัฒนาจริยธรรมสร้างความสมดุลทั้งคุณธรรม ความรู้ และพฤติกรรม เมื่อประสานกันจึงก่อให้เกิดทนายความที่มีคุณธรรม ศักดิ์ศรี และความน่าเชื่อถือ อันเป็นรากฐานแห่งศรัทธา

ต่อระบบกฎหมายและสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2555) ที่อธิบายว่า “แก่นพุทธจิตวิทยา” ต้องมีองค์ประกอบครบสาม คือ ปรีชาปฏิบัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ หากขาดส่วนใดก็ไม่สมบูรณ์ในการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างและการประเมินรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรม
ทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยา จิตวิทยาและกรอบกฎหมาย ซึ่งมีองค์ประกอบและหลักการ อย่างถูกต้องครอบคลุม ได้แก่ 1) ชั้นปรีชาที่มุ่งบ่มเพาะความรู้และค่านิยมจริยธรรมพื้นฐานเพื่อสร้างคุณธรรม ความถูกต้อง และการรักษาเกียรติศักดิ์ศรีวิชาชีพ 2) ชั้นปฏิบัติ ที่นำ พุทธจริยธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การกล่าวความจริง ความรับผิดชอบ การยึดหลักนิติธรรม และความยุติธรรม มาเชื่อมโยงผ่านหลัก 9 ส. และหลัก 6 ธรรม เพื่อให้ทนายความมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และ 3) ชั้นปฏิเวธ ผลลัพธ์ คือ ประโยชน์ทั้ง 8 ด้าน ครอบคลุมต่อทนายความ ลูกความ คู่ความ ศาลวิชาชีพ สังคม เพื่อนร่วมวิชาชีพและสภาพทนายความ สอดคล้องกับ พระโสภณวชิราภรณ์ (อาทิตย์ อุตฺตเวทฺธิ) และคณะ (2566) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต, ศ. ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แนวทางพุทธจิตวิทยาทำให้รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความเกิดมาตรฐานที่ดี น่าเชื่อถือ เกิดความไว้วางใจต่อสังคมไทย ด้วยการนำหลักปฏิบัติทางพุทธจิตวิทยามาบริหารจัดการความรู้ให้เกิดความสำเร็จ ความสุขสงบ ส่งผลดีทั้งต่อตัวบุคคลและหน้าที่การทำงาน การตัดสินใจและการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น

นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานของ กอปรลาภ อภัยภักดิ์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมจริยธรรมหลักฆราวาสธรรมและการพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจัยการส่งเสริมจริยธรรมประกอบด้วย ด้านความรู้เชิงจริยธรรม ด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม และด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีอิทธิพลร่วมกันต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 การพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภาพทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ประการที่ 1 การพัฒนาองค์กรให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร โดยองค์กรมีความเท่าเทียมกัน มีสมานฉันท์ ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างเป็นเอกภาพ ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันและมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ประการที่ 2 การปรับตัวขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยเป็นองค์กรแห่งจริยธรรม มีกระบวนการทำงานแบบพลวัตร มีเครือข่ายจริยธรรมภายนอก มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีการปรับกระบวนการทำงานที่ตามสภาพแวดล้อม ประการที่ 3 การปรับตัวขององค์กรให้

สอดคล้องกับสังคม โดยเป็นองค์กรแห่งจริยธรรมเพื่อสังคม ที่เกิดการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม สังคมให้ความไว้วางใจ และเป็นผู้นำด้านจริยธรรมของสังคม และประการที่ 4 ผลผลิตขององค์กร คือเป็นองค์กรที่มีการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อให้ทุกส่วนได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม องค์กรมีนายความที่มีคุณภาพ องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การร้องเรียนเรื่องผิดจริยธรรมลดลงและองค์กรมีคุณภาพในระดับสากล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนายความตามแนวพุทธจิตวิทยา "KC's 968 Lawyer Ethics Model" เป็นการบูรณาการองค์ความรู้แบบสหวิทยาการระหว่างพุทธธรรม จิตวิทยา และกฎหมายอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยหลัก 9 ส. (พฤติกรรมวิชาชีพเชิงปฏิบัติ) หลัก 6 ธรรม (กรอบคิดและเข็มทิศจริยธรรมจากพุทธจิตวิทยา) และประโยชน์ต่อ 8 กลุ่มบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โมเดลนี้เน้นการพัฒนาทั้งมิติภายใน (การบ่มเพาะสติ สมาธิ เมตตาภาวนาและคุณธรรม) และมีมิติภายนอก (ทักษะวิชาชีพและการยึดมั่นในมรรยาทนายความ) เพื่อก้าวข้ามการปฏิบัติตามกรอบกฎหมายเพียงอย่างเดียวไปสู่การบ่มเพาะจิตสำนึกภายในอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้เกิดนายความที่มีจิตใจงดงาม มีความรับผิดชอบต่องาน และเป็นรากฐานของระบบยุติธรรมที่สังคมไว้วางใจได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน สอดคล้องกับ วัน สุวรรณพงษ์ (2560) ได้อธิบายเรื่อง พุทธธรรมกับหลักวิชาชีพสำหรับนายความ เน้นจริยธรรม จรรยาบรรณเป็นกรอบให้การใช้กฎหมายเกิด “ความเป็นธรรม” และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ นายความต้องธำรงจริยธรรมวิชาชีพและมรรยาทนายความ เพื่อให้บริการทางกฎหมายอย่างเป็นธรรมตามมาตรฐานสากลและผดุงความยุติธรรมของบ้านเมือง ข้อควรประพฤติหลักคือ (1) มีคุณธรรมจริยธรรม และ (2) มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประชาชน การปฏิบัติตามหลักวิชาชีพอย่างถูกต้องครบถ้วน ช่วยยกระดับมาตรฐานบริการ ก่อความเชื่อมั่นแก่สาธารณะ และทำให้อาชีพนายความเป็น “สัมมาชีพ” ที่ทรงคุณค่าและก่อประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืน และยังสามารถสอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูปลัดธันรบ โชติวโส และวิโรจน์ อินทนนท์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ พบว่า 1) ปัญญาประดิษฐ์ คือ การสร้างเครื่องมือหุ่นยนต์ อำนวยความสะดวก หรือ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับมนุษย์ และเป็นการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ให้กับเครื่องจักร (Machine Learning) 2) ในประเด็นทางพุทธจริยศาสตร์ พบว่า หลักเกณฑ์ตัดสิน คือ (1) เจตนา (2) การกระทำ (3) ผลการกระทำ ทำหน้าที่วินิจฉัยความดี ความชั่ว เริ่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน คือ เบญจศีล เบญจธรรมที่ควบคู่กัน จนถึงขั้นกลางและขั้นสูง ก็จะยกระดับลึกซึ้งขึ้น โดยมีหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการและ อริยมรรคมีองค์แปด ตามลำดับ และ 3) เมื่อวิเคราะห์เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์ พบว่า ในทางพุทธจริย

ศาสตร์ ถือว่า มโนกรรมมีความสำคัญที่สุด จัดว่าเป็นผลโดยตรง เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ โจรกรรมข้อมูลทางการค้า การส่งโดรนส่งสารโจมตีข้าศึกที่เป็นเป้าหมาย เป็นต้น ฉะนั้น เจตนาของผู้ใช้งาน หรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเป็นเกณฑ์ตัดสินเริ่มต้นก่อน ตามด้วยการกระทำ และผลการกระทำตามลำดับ แต่มีหลักการเกี่ยวกับเรื่องเจตนาและผลของการกระทำ คือ (1) การกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ดี ให้ดูที่เจตนาเพียงอย่างเดียวเป็นหลัก (2) หากการกระทำนั้นเกิดจากเจตนาร้าย จะดูเพียงเจตนาอย่างเดียวไม่ได้ ต้องดูผลด้วย หากว่าผลเป็นไปตามเจตนาร้ายนั้นทุกอย่าง การกระทำนั้นก็ชั่วอย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าผลไม่ตรงกับเจตนา น้ำหนักของความชั่วร้ายลดลงตามสัดส่วนผู้ใช้งานจึงจำแนกออกเป็น (1) ระดับของผู้ใช้ และ (2) อำนาจการตัดสินใจใช้ โดยต้องยอมรับว่ามีทั้งคุณและโทษ คือใช้เพื่อสร้างสรรค์ก็ได้ และใช้เพื่อทำลายล้างก็ได้ ดังนั้นความรับผิดชอบในการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ จึงเป็นประเด็นทางจริยศาสตร์ โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์ที่มีความขัดแย้งทางจริยธรรม (Ethical Dilemmas) เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ ตลอดจนหลักการของเจตนาที่เป็นหัวใจสำคัญของพุทธปรัชญาจะเข้ามาช่วยในการวินิจฉัยและตัดสินใจ

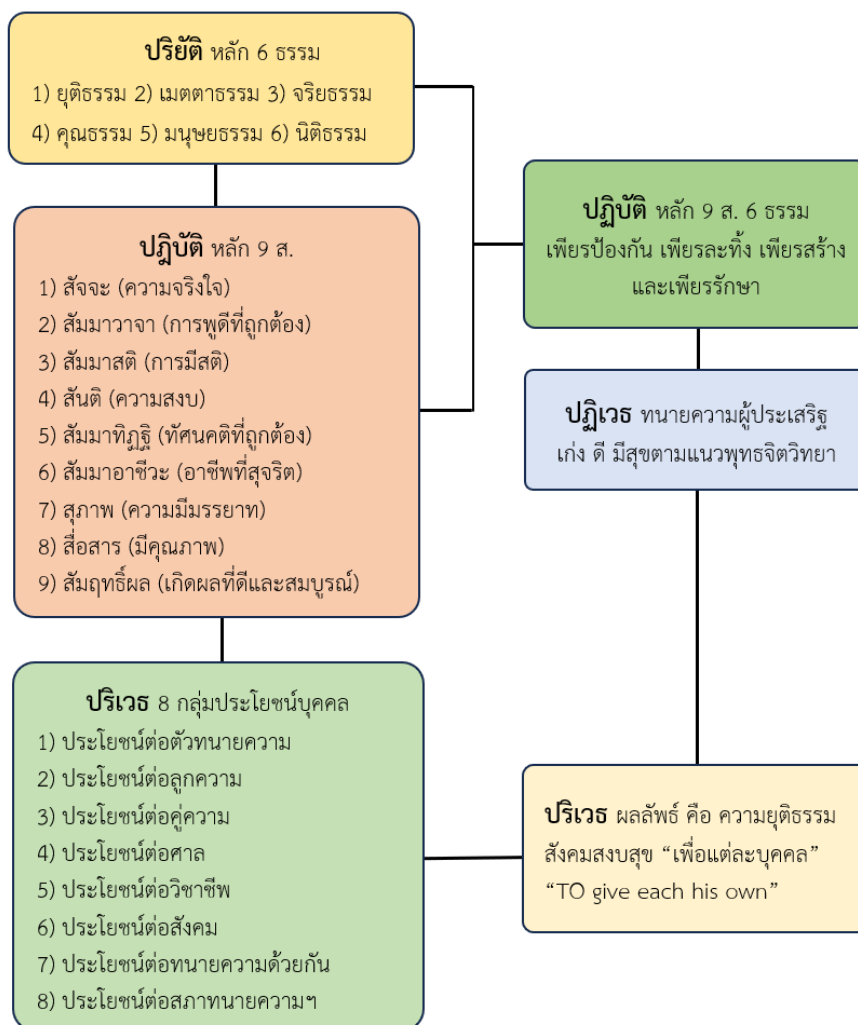
องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย คือ “Kc’s 968 Ethical Lawyer Model” รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความ ดังนี้

1. การบูรณาการแนวคิดพุทธจิตวิทยาสอดคล้องกับปัญหาจริยธรรมทนายความที่เป็นรูปธรรม นำไปสู่การสร้างรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหาจริยธรรมทนายความ

2. เน้นหลักการพุทธจิตวิทยา คือ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ฐานรากสำคัญ คือ 5 ฐานแห่งความสุจริต ทั้งด้านดเว้นและบ่มเพาะคุณธรรม โดยเฉพาะไม่ทำลายชีวิต ไม่พูดเท็จ กลโกงควบคุมภายใน หิริ-โอตตปละ ระบบเตือนภัยในใจ พรหมวิหาร 4 สร้างดุลอารมณ์และความ เป็นกลางทางวิชาชีพ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา พลละ 5 เป็น ภูมิคุ้มกันทางจิต เชื่อมศรัทธา ปัญญา และวิริยะ สมาธิ โดยมี สติ เป็นแกนปรับสมดุล

3. กระบวนการทำงานของ หลัก 9 ส. ได้แก่ สัจจะ สัมมาวาจา สัมมาสติ สันติ สัมมาทิฐิ สัมมาอาชีวะ สุขภาพ สื่อสารที่มีคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลที่ดี และหลัก 6 ธรรม ได้แก่ ยุติธรรม เมตตาธรรม จริยธรรม คุณธรรม มนุษยธรรม และนิติธรรม 8 กลุ่มประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์ต่อทนายความ ลูกความ คู่ความ ศาล วิชาชีพ สังคม ทนายความด้วยกัน และสภาพทนายความ สร้างกรอบปฏิบัติที่เป็นระบบและชัดเจน โครงสร้างสามชั้น (ฐานราก พัฒนา ผลลัพธ์) เป็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นขั้นตอนสร้างความสมดุล ทั้งคุณธรรม ความรู้ ความเพียร แรงจูงใจ สุขภาพจิต สติปัญญาและประสบการณ์ทางสังคม ทศนคติ ค่านิยม คุณธรรม เหตุผลเชิง จริยธรรม และแรงจูงใจในสัมฤทธิ์ เจริญงอกงาม จนส่งผลไปสู่ผล คือ พฤติกรรมพึงประสงค์ของการเป็น “คนดีและเก่งและมีความสุขมีความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพทนายความ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความ
ตามแนวพุทธจิตวิทยา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สถานทนายความควรจัดโครงการนำร่องกับกรรมการบริหารและกรรมการมรรยาททนายความการเริ่มต้นโครงการนำร่องควรมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจและการยอมรับจากผู้มีอำนาจเป็นลำดับแรก โดยจัดโปรแกรมเฉพาะสำหรับกรรมการบริหารและกรรมการมรรยาททนายความ เนื่องจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิก การออกแบบโปรแกรมควรเน้นการประยุกต์หลักพุทธจิตวิทยากับ

การตัดสินใจทางจริยธรรม การจัดการความขัดแย้ง และการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีสติ โดยอาจเริ่มต้นด้วยเวิร์กช็อประยะสั้น 1-2 วัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสประสบการณ์ตรงและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติก่อนที่จะขยายผลไปยังสมาชิกทั่วไป

2) จัดค่ายปฏิบัติธรรมระยะสั้น 3 ถึง 7 วัน ระยะเวลา 15 วัน ถึง 1 เดือน ต่อครั้ง ควรออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการและข้อจำกัดของหน่วยงานที่มีความรู้ที่มีตารางงานหนาแน่น โดยมุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานการปฏิบัติสมาธิ การพัฒนาสติในชีวิตประจำวัน และการจัดการความเครียด ส่วนค่ายระยะยาวควรเจาะลึกไปที่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การศึกษาพระไตรปิฎก และการประยุกต์หลักธรรมเข้ากับการปฏิบัติงานทางกฎหมายอย่างเป็นระบบ การจัดทำควมคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติ เช่น สถานที่เงียบสงบ ห่างไกลจากการรบกวน และมีครูบาอาจารย์ที่มีประสบการณ์ทั้งในด้านพุทธธรรมและความเข้าใจในธรรมชาติงานทนายความ

3) การพัฒนาโปรแกรมพุทธธรรมสำหรับทนายความควรเริ่มต้นด้วยการประเมินความต้องการและความพร้อมด้วยแบบสอบถามที่ครอบคลุมระดับความเครียด ทักษะที่ต้องการปฏิบัติธรรม ประสบการณ์เดิมและความคาดหวัง จากนั้นพัฒนาหลักสูตรแบบผสมผสานที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับบริบททางกฎหมาย และภาคปฏิบัติที่เน้นการฝึกสมาธิและการจัดการความเครียด โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งแบบตัวต่อตัว ออนไลน์ และการปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมจัดให้มีเครื่องมือประเมินผลที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะและพฤติกรรม รวมถึง การติดตามผลระยะยาวถึง 1 ปี เพื่อประเมินผลกระทบและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยเรื่องพุทธจริยศาสตร์ในการส่งเสริมจริยธรรมทนายความควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับหลักการทางจริยธรรมในพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ในวงการกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการวิเคราะห์หลักศีล สมาธิ ปัญญา ในบริบทของการปฏิบัติงานทนายความ การศึกษาควรครอบคลุมการเปรียบเทียบระหว่างจรรยาบรรณทนายความตามกฎหมายกับหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างกรอบทฤษฎีที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพทนายความ รวมทั้งการศึกษาความเป็นไปได้ในการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับระบบการศึกษากฎหมายและการปฏิบัติงานในศาล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา

2) การวิจัยมนโสนานักจริยธรรมทนายความเพื่อส่งเสริมจริยธรรมทนายความควรศึกษาองค์ประกอบทางจิตใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยเน้นการพัฒนาเครื่องมือวัดระดับมนโสนานักจริยธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของวิชาชีพ

ทนายความ โดยการสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาโน้มนำ เช่น การศึกษาพุทธธรรม ประสบการณ์การปฏิบัติธรรม และสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้ง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับโน้มนำกับจริยธรรมกับคุณภาพการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการทำงาน และความเครียดในวิชาชีพอาชีพ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาแนวทางการส่งเสริมโน้มนำกับจริยธรรมได้อย่างเป็นระบบ

3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือบ่มเพาะความดีภาคปฏิบัติสำหรับการส่งเสริมจริยธรรมทนายความ การพัฒนาคู่มือบ่มเพาะความดีภาคปฏิบัติเป็นการวิจัยประยุกต์ที่มุ่งเน้นการสร้างเครื่องมือเป็นรูปธรรมสำหรับทนายความในการพัฒนาตนเองทางด้านจริยธรรม โดยคู่มือควรประกอบด้วยกิจกรรมปฏิบัติที่เชื่อมโยงหลักพุทธจิตวิทยาเข้ากับสถานการณ์จริงในการทำงาน เช่น การปฏิบัติสัปปะกัมมระหว่างการสอบปากคำ การจัดการอารมณ์เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งและการตัดสินใจอย่างมีสติในกรณีที่มีความกำกวมทางจริยธรรม โดยการใช้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Development) โดยเชิญทนายความที่มีประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธธรรมร่วมออกแบบและทดลองใช้คู่มือ รวมทั้ง การประเมินประสิทธิผลของคู่มือผ่านการทดลองใช้จริงและการติดตามผลในระยะยาว เพื่อให้ได้คู่มือที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารระดับสูงของสภาทนายความควรให้ความสำคัญและเข้าใจรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทนายความตามแนวพุทธจิตวิทยาอย่างชัดเจน เพื่อกำหนดนโยบายนำไปปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมจริยธรรมสำหรับทนายความระดับผู้บริหาร ทนายความทั่วประเทศ และผู้เข้ารับการทดสอบใบอนุญาต พร้อมประเมินและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการนี้ต้องการการจัดสรรงบประมาณเฉพาะด้านและความร่วมมือกับสถาบัน การศึกษาและองค์กรทางศาสนาที่มีความเชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา รวมทั้ง จัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่มีเป้าหมายชัดเจนในการยกระดับมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับหลักพุทธจิตวิทยา และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่วัดผลได้เป็นรูปธรรม

2) สภาทนายความควรออกข้อบังคับว่าด้วยการวัดผลทางจริยธรรมในการสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อทบทวนและตรวจสอบความรู้ ควบคุมพฤติกรรมและทัศนคติทางจริยธรรม โดยข้อบังคับควรประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและเป็นธรรม การกำหนดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องทางจริยธรรมที่ทนายความต้องเข้าร่วมเป็นประจำทุกปี และการจัดทำระบบฐานข้อมูลติดตามพฤติกรรมและการพัฒนาตนเองของทนายความ นอกจากนี้ ควรมีกลไกการให้รางวัลและการยกย่องสำหรับทนายความที่แสดงออกถึงความประพฤติดี และเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3) การสร้างระบบสนับสนุนและพัฒนาอย่างยั่งยืน การนำรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนายความต้องใช้ระยะเวลา 5 ปีขึ้นไปจึงจะเห็นผลลัพธ์ สภานายความควรจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนายความและเน้นการสร้างกลุ่มนายความต้นแบบเพื่อเข้าสู่โครงการบ่มเพาะและพัฒนาจริยธรรมและติดตามประเมินผลเพื่อการเติบโตทางจริยธรรมนายความอย่างยั่งยืน ศูนย์ดังกล่าวควรมีทีมงานที่ประกอบด้วยนักจิตวิทยา พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธธรรม และนายความอาวุโสที่มีประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการปฏิบัติงาน การดำเนินงานของศูนย์ควรครอบคลุมการให้คำปรึกษาเฉพาะบุคคล การจัดกิจกรรมกลุ่มและควรมีการเชื่อมโยงกับศูนย์ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้บริการครอบคลุมนายความทั่วประเทศและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนายความที่มีจิตสำนึกในการพัฒนาจริยธรรม

รายการอ้างอิง

- กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2564). *การพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระครูปลัดจันทร ขจิตวิโส และ วิโรจน์ อินทนนท์. (2564). เถน่ดัดสันทางพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์, *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(2), 29-38.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2555). *แก่นพุทธจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโสภณวิชราทิ (อาทิพย์ อตถเวท) และคณะ. (2566). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต, ศ. ดร. (ประยูร ธมมจิตโต). *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(6), 2363-2378.
- วัน สุวรรณพงษ์. (2560). พุทธธรรมกับหลักวิชาชีพสำหรับนายความ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาขอนแก่น*, 4(1), 56-69.
- สุมิตร โตยัง. (2562). บทบาทของนายความในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่นายความ (หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี
- สำนักคดีมรยาท สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์. (2568). *สถิติคดีมรยาทนายความ ปี 2564-2568*. กรุงเทพฯ : สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อภิรัตน์ ศิรินาวิน. (2567). การบูรณาการหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารพรรคการเมืองในประเทศไทย. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 3(7), 104-115.

- Germer, C. K., & Siegel, R. D. (2023). *Mindfulness and legal ethics: Integrating eastern and western approaches to professional integrity*. New York: Guilford Press.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages*. San Francisco: Harper & Row.
- Mafumbate, J., Ndlovu, N., Mafuka, A., Chivivi, O.O., & Nyabvure, T. (2013). An analysis of the internal disciplinary system used in redressing employee indiscipline in the Delta Beverages transport services. *International Journal of Managment, IT and Engineering*, 3(4), 80-94.
- Simon, W. H. (1998). *The Practice of Justice: A Theory of Lawyers' Ethics*. Cambridge: Harvard University Press.